

**PROGRAM
WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNY**

**OGÓLNOKSZTAŁCĄCA
SZKOŁA MUZYCZNA I i II STOPNIA
im. K. Lipińskiego w Lublinie**

SPIS TREŚCI

Część I Podstawy teoretyczne Programu Wychowawczo-Profilaktycznego

I. WPROWADZENIE	str. 5
II. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU	str. 5
III CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA SZKOLNEGO	str. 7
IV. WIZJA I MISJA SZKOŁY	str. 9
V. SYLWETKA ABSOLWENTA	str. 10
VI. ZADANIA I ZAKRESY ODPOWIEDZIALNOŚCI	str. 11
VII. WSPÓŁPRACA RODZICÓW I SZKOŁY	str. 15
VIII. TRYB POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH	str. 17
IX. ZAŁOŻENIA OGÓLNE PROGRAMU	str. 17
X. ZADANIA I OGÓLNE CELE WYCHOWAWCZO – PROFILAKTYCZNE SZKOŁY	str. 18
XI. SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNYCH	str. 23
XII. UCZESTNICY I REALIZATORZY PROGRAMU	str. 24

Część II Praktyczna - Plan wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2021/2022

I. WNIOSKI Z EWALUACJI PROGRAMU	str. 26
II. REKOMENDACJE WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNE CEA	str. 27
III. DIAGNOZA AKTUALNYCH POTRZEB I ZAGROŻEŃ	str. 29
IV. CZYNNIKI CHRONIĄCE I CZYNNIKI RYZYKA	str. 32
V. CELE WYCHOWAWCZE: OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE	str. 34
VI. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ	str. 35

VII. ZASADY EWALUACJI **str. 35**

VIII. LITERATURA **str. 38**

Załączniki:

1. Harmonogram działań wychowawczo-profilaktycznych

Część I Podstawy Teoretyczne Programu

I. WPROWADZENIE

Działalność wychowawcza w szkole polega na prowadzeniu działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganie ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze fizycznej, intelektualnej, emocjonalnej, społecznej i duchowej

Zgodnie z założeniami psychologii humanistycznej **WYCHOWANIE to proces wspomagania wychowanka w rozwoju, ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości we wszystkich tych sferach.**

Tak rozumiany kontakt wychowawczy zdaniem Z. Gasia (2003):

- **angażuje dwie osoby**, dwa podmioty: wychowawcę (np. szkołę, rodzica, nauczyciela, duszpasterza, starszego kolegę) oraz wychowanka,
- **pozostające w osobowej relacji** (tzn. wzajemnie traktujących siebie podmiotowo),
- **współdziałające w osiąganiu celów wychowawczych** (gdzie wychowawca jest odpowiedzialny za formułowanie celów i tworzenie warunków do ich realizacji, zaś wychowanek jest odpowiedzialny za korzystanie z warunków do rozwoju i osiągnięcie celów wychowawczych).

Wychowanie powinno być wzmacniane i uzupełniane przez działania z zakresu profilaktyki dzieci i młodzieży. (art. 1 pkt 3 ustawy Prawo Oświatowe)

Profilaktyka szkolna będzie zatem procesem wspomagania człowieka w radzeniu sobie z trudnościami zagrażającymi prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu, a także ograniczaniem i likwidowaniem czynników, które zaburzają zdrowy styl życia.

Istotą profilaktyki w szkole muzycznej będzie reagowanie na zagrożenia i problemy oraz przygotowanie młodych uzdolnionych ludzi do podejmowania słuszných wyborów, informowanie o zagrożeniach, jakie niesie ze sobą poszukiwanie łatwego i bezstresowego życia, pokazywanie alternatywnych dróg wyboru.

Wszystkie działania profilaktyczne będą miały na celu wyposażenie młodego wrażliwego człowieka w umiejętności budowania dobrych relacji i pozytywnych więzi opartych na skutecznej komunikacji. Poza tym nieodzownym elementem oddziaływać jest poznanie sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, stresowych i konfliktowych, wyrażania swoich potrzeb, emocji i opinii. Działania profilaktyczne wspierają pracę nad harmonijnym rozwojem osobowości i zdrowym stylem życia.

II. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU

1. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r., weszła w życie 17 października 1997 r. (Dz. U. 1997 r. Nr 78 poz. 483).
2. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z dn. 10 grudnia 1948r.
3. Konwencja o Prawach Dziecka (Dz. U. z 1991r. nr 120, poz. 526 ze zm.).

4. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo Oświatowe (Dz.U. z 2021 r., poz. 1088 ze zm.).
5. Ustawa Karta Nauczyciela z 26 stycznia 1982 r. (Dz. U z 2018 r. poz. 967, z późn. zm.)
6. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lipca 2023 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego w publicznych szkołach artystycznych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1754).
7. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 maja 2023 r. w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach artystycznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1012).
8. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r., w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów w publicznych szkołach artystycznych (tekst jednolity Dz. U. z 2023 poz. 147).
9. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2017 r. w sprawie typów szkół artystycznych publicznych i niepublicznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2485; Dz. U. z 2022 r. poz. 266)
10. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 05 listopada 2014 r., w sprawie ramowych statutów publicznych szkół i placówek artystycznych (Dz. U. 2014 r., poz. 1646).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii. (tekst jednolity Dz.U.2020.1449).
12. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 sierpnia 2017 r., w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (tekst jednolity: Dz.U. z 2023 r., poz. 1798.)
13. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych szkołach i placówkach (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r., poz. 1604).
14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1578).
15. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 21 grudnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne szkoły i placówki artystyczne dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. poz. 2474)

Dokumenty szkolne

Statut OSM I i II Stopnia im. K. Lipińskiego w Lublinie.

Przepisy pozaświatowe

1. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity: Dz.U. z 2022 r. poz. 2123.).
2. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, z 2022 r. poz. 2140, z 2023 r. poz. 1606, 1615.)

3. Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2022 r. poz. 1700).
4. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz.U.2023 poz. 901.).
5. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 165, 240, 535, 803).
6. Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (tekst jednolity: Dz.U.2023 poz.172).
7. Ustawa z 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 700.)
8. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r., o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm. oraz z 2023 r. poz. 289 i 535)
9. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r., w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022 (Dz.U. 2017, poz. 458). Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030
11. Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 560, 1228)

Akty prawne istotne w roku szkolnym 2024/2025:

1. Rozporządzenie MEiN z 18 lipca 2023r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. z 2023 r. poz.1367)
2. Podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku 2024/2025.

III. CHARAKTERYSTYKA ŚRODOWISKA SZKOLNEGO

Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. K. Lipińskiego w Lublinie to placówka o wieloletniej tradycji kształcenia muzycznego i ogólnokształcącego, sięgającej swoimi początkami 1944 roku. Patronem szkoły jest Karol Józef Lipiński najwybitniejszy przedstawiciel wiolinistyki polskiej, i jeden z najznakomitszych skrzypków na świecie. Ten, którego nazywano „Czarodziejem skrzypiec”, „polskim Paganinim”, którego za życia uhonorowano tytułem „pierwszego skrzypka dworu Królewsko-Polskiego” i jednocześnie ten, o którym po śmierci długi czas nie pamiętano.

W **dorobku** kompozytorskim Karola Lipińskiego figurują trzy symfonie, uwertura, utwory kameralne, wokalnie-instrumentalne oraz sceniczne. Jednak najważniejsze miejsce zajmują kompozycje na skrzypce solo, w tym 11 kaprysów, a także utwory na skrzypce z towarzyszeniem orkiestry bądź fortepianu. Są to: cztery koncerty skrzypcowe, spośród których niewątpliwie na czoło wysuwa się II Koncert D-dur op. 21 zwany „wojskowym”, również rondo, wariacje i fantazje na tematy zaczerpnięte na ogół z oper innych kompozytorów. Twórczość Lipińskiego obfituje także w elementy narodowe wyraźnie dochodzące do głosu w polonezach, których skomponował ponad trzydzieści, a które były jego ulubioną formą wypowiedzi artystycznej.

Działalność muzyczną Karola Lipińskiego uznaje się za jedną z najważniejszych w procesie **rozwoju wiolinistyki polskiej**. Cieszył się sławą wybitnego pedagoga – jego uczniami byli przecież : Henryk Wieniawski (którego sam Lipiński określił swoim następcą), oraz Józef Joachim.

Twórczość Lipińskiego obfituje w elementy narodowe. Koncertując po całej Europie maestro zawsze podkreślał swoje polskie pochodzenie wykonując własne kompozycje. Swoją działalnością przyczynił się do spopularyzowania kultury polskiej, kultury narodu, którego państwa nie było wówczas na mapie politycznej Europy.

Pod koniec życia Lipiński wspierał edukację muzyczną w rodzinnej Galicji, tworząc Szkołę Muzyczną dla biednych dzieci chłopskich. Lipiński pozostaje także najbardziej znaczącym – obok Chopina – muzykiem polskim pierwszej połowy XIX wieku. Do historii muzyki wszedł jako najgenialniejszy przed Wieniawskim skrzypek polski i jeden z największych wirtuozów pierwszej połowy XIX stulecia. Lipiński wykształcił własny styl wykonawczy. Ogromna sława, jaką ówczesnie zdobył Karol Lipiński jest dowodem jego wielkiego talentu. Był znany w całej Europie i doszedł do niezwykłych zaszczytów. O klasie jego talentu najlepiej świadczy sam Paganini, który zapytany kogo uważa za pierwszego skrzypka w Europie odpowiedział: **„Kto jest pierwszym... nie wiem, ale drugim jest z pewnością Lipiński”**.

W Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II stopnia w Lublinie dużą wagę przywiązujemy do wspierania uczniów w ich rozwoju muzycznym i realizacji swoich zainteresowań. Staramy się tworzyć sprzyjający temu klimat we współpracy z rodzicami. Nasza szkoła jest miejscem bezpiecznym i przyjaznym uczniom, a zatrudniona wykwalifikowana kadra pedagogiczna oraz specjaliści tacy jak psycholog, pedagog, logopeda zapewniają odpowiednie warunki do wszechstronnego rozwoju uczniów, zarówno artystycznego jak i osobowego. Wysoki poziom nauczania ma corocznie odzwierciedlenie w licznych laurach uczniów na arenie krajowej i międzynarodowej oraz w wysokich notach egzaminów zewnętrznych. Wspólnie dbamy o rozwój naszych uczniów, rozwijanie talentów i pielęgnowanie pasji.

Kształcenie odbywa się w dwóch pionach – ogólnokształcącym i muzycznym. Obejmuje edukację od pierwszej klasy szkoły podstawowej do klasy maturalnej w dwóch stopniach kształcenia muzycznego. Szkoła podstawowa, czyli I stopień OSM dla klas 1-3 oferuje opiekę w świetlicy, zabawy na wewnętrznym, nowoczesnym placu zabaw i bezpieczne warunki nauki w sektorze dla małych dzieci. Dzieci starsze czas wolny spędzają w klubiku, gdzie mogą odrobić lekcje bądź twórczo i kreatywnie wypoczywać. Szkoła posiada przestronną stołówkę serwującą zdrowe obiady. OSM II stopnia to sześćioletnia, średnia szkoła muzyczna pozwalająca uzyskać dyplom zawodowy muzyka. Szkoła uczy gry na instrumentach takich jak skrzypce, altówka, wiolonczela, kontrabas, flet, obój, klarnet, saksofon, trąbka, fagot, puzon, waltornia, fortepian, akordeon, organy, gitara, harfa i perkusja. Oprócz indywidualnych lekcji z nauczycielem instrumentu uczniowie kształcą słuch muzyczny, grają w zespołach kameralnych i orkiestrze, poznają zasady i historię muzyki, a także koncertują prezentując swoje umiejętności. Oferta skierowana jest dla młodzieży, która swoją przyszłość wiąże z zawodem muzyka instrumentalisty. Uczniowie dużo czasu spędzają ćwicząc na instrumencie, a dobra organizacja i wsparcie rozwoju, szczególnie tych utalentowanych i ambitnych, ma ogromne znaczenie. Miejscem do koncertowania dla najmłodszych jest „moja mała scena” gdzie dzieci od pierwszych chwil oswajają się z występami. Natomiast w Sali Koncertowej uczniowie mają możliwość występować dla większej publiczności Szkoła aktywnie współpracuje ze środowiskiem lokalnym i różnymi ośrodkami kulturalnymi.

Wyjazdy na konkursy, warsztaty, nauka gry zespołowej, współpraca w orkiestrze - to doświadczenia, których nie zaproponuje żadna inna szkoła. Uczniowie spoza Lublina mogą korzystać z Bursy Szkół Artystycznych mieszczącej się obok szkoły. W szkole panuje niepowtarzalny klimat, w którym uczniowie wrażliwieją przez 12 lat, co rodzi trwałe przyjaźnie. Dzięki dobrej oraz przyjaznej atmosferze szkoły dzieci i młodzież czują się w niej dobrze, bezpiecznie. Tworzą się mocne więzi ze swoją szkołą. Często absolwenci wracają do niej, aby pełnić rolę nauczyciela.

IV. WIZJA I MISJA SZKOŁY

„...bo piękno po to, by zachwycalo do pracy...”

C. K. Norwid

Poprzez kontakt z pięknem muzyki uczymy, wychowujemy, uwrażliwiamy, wszechstronnie rozwijamy i kształtujemy dojrzałą osobowość ucznia. Przygotowujemy do świadomego i aktywnego uczestniczenia w muzycznym życiu kulturalnym i społecznym oraz do podjęcia studiów muzycznych w uczelniach artystycznych.

Misją Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II st. im. K. Lipińskiego w Lublinie jest odkrywanie oraz wspieranie wybitnie utalentowanych dzieci i młodzieży w rozwoju osobowym i artystycznym poprzez tworzenie właściwej atmosfery, a także warunków kształcenia uczniów obdarzonych szczególną inteligencją muzyczną czy też wrażliwością na piękno. Przygotowujemy naszych wychowanków do wymagającej roli wykonawców, kompozytorów i krytyków utworów muzycznych oraz świadomych odbiorców dzieł muzycznych i wytworów szeroko pojętej sztuki.

Wszelkie działania edukacyjne i pedagogiczne podejmowane w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II st. im. K. Lipińskiego w Lublinie, uwzględniające potrzeby i dobro każdego ucznia, za główny cel stawiają doprowadzenie ucznia do osiągnięcia pełni rozwoju osobowego poprzez wychowanie przez sztukę. Kształcenie postaw wychowanków odbywa się w duchu poszanowania ogólnoludzkich, uniwersalnych wartości, mając w perspektywie wszechstronny rozwój ucznia na płaszczyznach: artystycznej, intelektualnej, fizycznej, emocjonalnej, duchowej i społecznej.

Nauczyciele i wychowawcy kładą „nacisk na kształtowanie jednostek twórczych, kreatywnych i zdolnych do sterowania własnym kształceniem zarówno w rzeczywistości szkolnej, jak i poza nią. W procesie tym ważne staje się rozwijanie osobowych cech wychowanka –w związku z tym wychowawca musi pomóc dzieciom i młodzieży rozwinąć zdolności umożliwiające rozumienie przez nich otaczającego ich świata na drodze samorefleksji dotyczącej zasadności własnych zachowań oraz rozwinięcia umiejętności komunikacyjnych, które umożliwią dialog z innymi i z samym sobą” (Konopczyński i in., 2017).

Zapewniając zróżnicowaną ofertę edukacyjną realizowaną najnowocześniejszymi metodami pracy dydaktyczno-wychowawczej, pragniemy stworzyć możliwości kształcenia się w zakresie przedmiotów muzycznych i ogólnokształcących każdemu wychowankowi w najbardziej dla niego optymalny sposób, przy jednoczesnym rozwijaniu jego indywidualnego potencjału twórczego oraz wdrażaniu go do pełnowartościowego życia we współczesnym świecie. Zaangażowanie kompetentnej, wysoko wykwalifikowanej kadry nauczycieli i wychowawców, przy czynnym wsparciu rodziców uczniów, ma na celu ukształtowanie jednostki wszechstronnie wykształconej, o wyraźnej indywidualności, krytycznej, asertywnej, tolerancyjnej,

uwzględniającej chrześcijański system wartości, umiejącej nie tylko odnaleźć się w złożonym kontekście kulturowo-społecznym, lecz również potrafiącej służyć ogółowi społeczeństwa poprzez szerzenie kultury muzycznej w środowiskach lokalnych i na arenie międzynarodowej.

Działalność wychowawczo-profilaktyczna OSM I i II stopnia obejmuje w szczególności:

- 1) tworzenie warunków do efektywnego uczenia się, rozwoju kreatywności i zainteresowań uczniów,
- 2) współpracę z rodzicami lub opiekunami uczniów w celu budowania postawy prozdrowotnej i zdrowego stylu życia;
- 3) kształtowanie hierarchii systemu wartości,
- 4) kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole, budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli, także nauczycieli, i rodziców lub opiekunów, w tym wzmacnianie więzi z rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami;
- 5) doskonalenie umiejętności nauczycieli i wychowawców w zakresie budowania podmiotowych relacji z uczniami oraz ich rodzicami lub opiekunami oraz warsztatowej pracy z grupą uczniów;
- 6) wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców oraz rodziców lub opiekunów;
- 7) wspieranie edukacji rówieśniczej i programów rówieśniczych mających na celu modelowanie postaw prozdrowotnych i prospołecznych.

V. SYLWETKA ABSOLWENTA

Absolwent naszej szkoły jest:

- potrafiący czerpać ze swoich, zdolności i talentów, mający motywację do ciągłego kształcenia się i pracy nad sobą;
- rozwijający swoje zainteresowania i możliwości. Konsekwentnie realizuje stawiane mu zadania. Potrafi myśleć twórczo, cechuje go dojrzałość intelektualna. Jest ciekawy świata, interesuje się tym co nowoczesne, ale jednocześnie odnosi się z szacunkiem do przeszłości i tradycji;
- pracujący nad rozwojem siebie jako artysty i jako człowieka. Wykazuje się dużą wrażliwością artystyczną, aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym;
- szanujący dziedzictwo kulturowe własnego i innych narodów;
- przestrzegający zasad kultury i etyki, prawa autorskiego oraz innych aktów prawnych związanych z ochroną dóbr kultury;
- doceniający wiedzę i mający potrzebę dalszego kształcenia się; potrafiący samodzielnie korzystać z różnych źródeł wiedzy. Doświadczenia nabyte w szkole i poza nią potrafi wykorzystywać w życiu;
- związany ze szkołą dobrymi wspomnieniami, kreujący pozytywny wizerunek szkoły we własnym środowisku, dumny z bycia absolwentem tej placówki;
- przygotowany do podjęcia dalszej edukacji muzycznej w wyższych uczelniach;
- przygotowany do kontynuacji nauki, umiejący odnaleźć się na rynku pracy;
- kreatywny, o interdyscyplinarnych zainteresowaniach;
- potrafiący wykorzystać technologię informacyjną i komunikacyjną w realizacji zadań artystycznych do pogłębienia wiedzy i doskonalenia umiejętności;
- przygotowany do pełnienia ważnych ról społecznych;

- przygotowany do aktywnego i twórczego życia w otaczającej go rzeczywistości – śmiały w dążeniu do sukcesów i podejmowania ryzyka, przeświadczony, że sukces można osiągnąć tylko wtedy, gdy podejmie się próbę i walczy z przeciwnościami;
- wierny ideałom i podstawowym wartościom ogólnoludzkim. Poszukujący prawdziwych wartości (wiedza, mądrość, prawda, sprawiedliwość, odwaga, piękno, miłość, godność, itp.), traktujący w/w wartości jako absolutne i uniwersalne;
- człowiek o dużej wrażliwości, ale i umiejętności opanowywania emocji;
- w pełni odpowiedzialny za swoje czyny, słowa, konsekwentny w działaniu, posiadający umiejętność samokontroli i modyfikowania swoich błędnych decyzji;
- wrażliwy na piękno otaczającej go natury, dbający o środowisko naturalne;
- będący czynnym uczestnikiem działań kulturalnych i świadomym odbiorcą wytworów kultury, również pozamuzycznej;
- odczuwający potrzebę obcowania ze sztuką, doceniający wartości estetyczne;
- podejmujący twórczą dyskusję na temat ekspresji artystycznej i krzewiący kulturę muzyczną wokół siebie;
- posiadający potrzebę wypowiedzania się za pomocą muzyki;
- posiadający ukształtowane zasady moralne i świadomy zagrożeń, jakie człowiek napotyka w swoim życiu. Potrafiący obronić się przed zagrożeniami płynącymi z otoczenia społecznego; trafnie oceniający zjawiska i procesy społeczne;
- dbający o swe zdrowie fizyczne i psychiczne; wolny od nałogów.
- odpowiedzialny i prawdomówny, umie przyznać się do błędów i przeprosić za nie;
- cechujący się wysoką kulturą osobistą, połączoną z wrażliwością na krzywdę innych. Jest życzliwy i uczynny, nie odmawia pomocy potrzebującym jego wsparcia. W trudnych sytuacjach wykazuje odwagę cywilną;
- znający języki obce i inne kultury, doceniający rolę komunikacji w relacjach międzyludzkich;
- otwarty na innych i tolerancyjny. Docenia wartość różnorodności ludzkich zainteresowań. Szanuje tych, którzy mają odmienne poglądy, pochodzenie narodowe i kulturowe, możliwości intelektualne czy fizyczne;
- potrafiący działać w grupie i przyjmować współodpowiedzialność za efekt jej pracy;
- umiejący asertywnie wyrażać własne zdanie i bronić swoich poglądów;
- dążący do poznania prawdy o świecie, ludziach i o sobie;
- ceniący sobie przynależność do wspólnoty narodowej; zakorzeniony w środowisku lokalnym;
- potrafiący korzystać ze swoich praw, szanując jednocześnie prawa innych;

VI. ZADANIA I ZAKRESY ODPOWIEDZIALNOŚCI

1. DYREKTOR SZKOŁY oraz ZESPÓŁ KIEROWNICZY:

- tworzy warunki do prowadzenia efektywnej pracy wychowawczej i aktywności nauczycieli, uczniów i rodziców;
- wspiera nauczycieli i uczniów;
- buduje w szkole klimat współpracy i zaufania;

- umożliwi nauczycielom, rodzicom i uczniom realny wpływ na jakość pracy wychowawczej i artystycznej;
- tworzy warunki do rozwijania umiejętności wychowawczych nauczycieli.

2. PSYCHOLOG / PEDAGOG SZKOLNY:

- rozpoznają indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, wspierają mocne strony uczniów;
- diagnozują przyczyny niepowodzeń uczniów, trudności wychowawczych, zaburzeń emocjonalnych i wypracowują strategię działania;
- diagnozują sytuację wychowawczą w szkole lub placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych oraz wspierania rozwoju uczniów;
- udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb;
- prowadzą pracę indywidualną z uczniem w formie porad, konsultacji i rozmów wspierających
- podejmują działania z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- minimalizuje skutki zaburzeń rozwojowych, zapobiega zaburzeniom zachowania oraz inicjuje różne formy pomocy w środowisku szkolnym i pozaszkolnym uczniów;
- inicjuje i prowadzi działania mediacyjne i interwencyjne w sytuacjach kryzysowych;
- wspiera rodziców i nauczycieli w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów;
- wspiera nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- prowadzą zajęcia o charakterze edukacyjno-profilaktycznym;
- wspierają rodziców i nauczycieli w procesie wychowawczym;
- współtworzą programy profilaktyczno-wychowawcze;
- prowadzą działalność terapeutyczną.

3. WYCHOWAWCA KLASY:

- realizuje w toku pracy wychowawczej treści i cele Programu Wychowawczo-Profilaktycznego Szkoły
- w oparciu o Program Wychowawczo-Profilaktyczny szkoły tworzy własny – plan pracy wychowawczej klasy zawierający konkretne działania, terminy i tematykę godzin wychowawczych dostosowanych do potrzeb oddziału klasowego;
- ukazuje uczniom jasne normy postępowania (opracowuje kodeks zachowania się uczniów), pozytywnie motywuje klasę, wskazuje autorytety i właściwe postawy moralne;
- integruje zespół klasowy i dba o wytworzenie właściwej atmosfery w klasie;
- poznaje zainteresowania, zdolności i potrzeby uczniów oraz dba o ich rozwój;
- jest uwrażliwiony na uczniów potrzebujących pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- w przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną informuje o tym dyrektora szkoły oraz rodziców;
- udziela uczniom wsparcia psychicznego w sytuacjach kryzysów osobistych, rodzinnych lub szkolnych;

- podejmuje działania umożliwiające rozwiązywanie konfliktów w zespole uczniów oraz pomiędzy uczniami a innymi członkami społeczności szkolnej;
- czuwa nad postępami w nauce i frekwencją uczniów, dokonuje comiesięcznych podsumowań frekwencji;
- organizuje imprezy klasowe i wycieczki oraz inne sytuacje wychowawcze, stwarzające możliwości integrowania klasy, kształtowania kultury osobistej uczniów, wdrażania do współdziałania, poszerzania zainteresowań;
- tworzy wśród uczniów atmosferę sprzyjającą koleżeństwu i przyjaźni;
- regularnie spotyka się z rodzicami uczniów;
- integruje rodziców i uczniów angażując ich do wspólnej pracy na rzecz klasy i szkoły;
- koordynuje działania wychowawcze nauczycieli uczących w klasie;
- pozyskuje od nauczycieli zajęć edukacyjnych informacje o funkcjonowaniu ucznia w klasie szkolnej, jego sukcesach i porażkach;
- dostosowuje wymagania do potrzeb i możliwości ucznia oraz wspiera rodzica w procesie wychowawczym.
- współpracuje z pedagogiem i psychologiem szkolnym oraz innymi specjalistami, świadczącymi pomoc w rozpoznawaniu potrzeb, trudności, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
- utrzymuje regularny kontakt z nauczycielami indywidualnych przedmiotów artystycznych;

4. ZESPÓŁ WYCHOWAWCZY:

- diagnozuje sytuację wychowawczą szkoły;
- planuje doskonalenie zadań wychowawczych i działania profilaktyczne;
- koordynuje pracę wychowawczą szkoły;
- wzajemnie wspiera się w pracy wychowawczej poprzez wymianę doświadczeń oraz wspólne rozwiązywanie problemów.

5. NAUCZYCIELE:

- realizują treści wychowawcze wynikające z podstaw programowych poszczególnych zajęć, oraz wprowadzają do swego przedmiotu elementy programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły;
- w swojej pracy wychowawczej uwzględniają specyfikę pracy z uczniem uzdolnionym muzycznie oraz uczniem ze SPE;
- kształtują wrażliwość na świat, ludzi oraz sztukę w oparciu o wartości moralne;
- rozwijają wyobraźnię i wrażliwość uczniów przez czynne uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych: spektaklach, panelach dyskusyjnych, koncertach itp., wpływając na jego wrażliwość artystyczną oraz kształtując jego świadomość muzyczną;
- umacniają w uczniach poczucie własnej wartości i własnych możliwości twórczych;
- inspirują działania zespołowe uczniów;
- pogłębiają zainteresowania uczniów i zachęcają ich do samodzielnego interpretowania sztuki – uwrażliwiają na piękno;
- odsłaniają różne funkcje sztuki – poznawczej, estetycznej, religijnej;
- ściśle współdziałają z wychowawcami klas;

- są uwrażliwieni na uczniów potrzebujących pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wszyscy nauczyciele w trakcie bieżącej pracy z uczniem udzielają pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – dostosowując formy i metody pracy do ich możliwości;
- współpracują z rodzicami i włączają ich w sprawy życia klasy i szkoły;
- każdy pracownik szkoły jest zobowiązany do stosownego reagowania na dostrzeżone dobro i zło w zachowaniu ucznia.
- udzielają pomocy w przewyższaniu niepowodzeń szkolnych, w oparciu o rozpoznanie potrzeb uczniów;
- kształcą i wychowują dzieci w duchu patriotyzmu i demokracji, atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
- inspirują uczniów do twórczych poszukiwań, rozwijają zdolność twórczego myślenia;
- własną postawą uczą systematyczności, dokładności, punktualności, tolerancji, przestrzegania obowiązujących norm;
- dbają o kulturę osobistą i kulturę języka uczniów;
- zachęcają uczniów do samokształcenia;
- kształtują szacunek dla narodu i państwa oraz innych narodów i ich kultur.

6. NAUCZYCIELE PRZEDMIOTÓW ARTYSTYCZNYCH:

- realizują treści wychowawcze wynikające z podstaw programowych poszczególnych zajęć oraz wprowadzają do swojego przedmiotu elementy Programu Wychowawczo-Profilaktycznego Szkoły;
- udzielają pomocy w przewyższaniu niepowodzeń szkolnych, w oparciu o rozpoznanie potrzeb uczniów;
- rozbudzają zamiłowanie do muzykowania indywidualnego i zespołowego;
- rozbudzają potrzebę rozwijania uzdolnień i zainteresowań;
- rozbudzają potrzebę twórczej ekspresji, wyobraźni i aktywności twórczej;
- kształtują samodzielność, potrzebę ciągłego doskonalenia się, aktywną postawę wobec kultury;
- kształtują osobowość artystyczną;
- kształtują dyscyplinę myślową, pamięć i koncentrację;
- kształtują postawy patriotyczne poprzez ukazywanie roli muzyki polskiej w rozwoju kultury europejskiej i światowej;
- podkreślają ważność czynnego uczestniczenia w życiu kulturalnym Szkoły i miasta.

7. RADA RODZICÓW:

- reprezentuje ogół rodziców Szkoły oraz podejmuje działania wspierające proces wychowawczo-profilaktyczny Szkoły;
- współpracuje z Radą Pedagogiczną w opracowaniu programu wychowawczo-profilaktycznego Szkoły;
- współpracuje z dyrektorem, nauczycielami i Samorządem Uczniowskim w realizacji Programu Wychowawczo-Profilaktycznego Szkoły;
- pobudza i organizuje różne formy aktywności rodziców na rzecz wspomagania działań wychowawczych i profilaktycznych Szkoły.

8. SAMORZĄD UCZNIOWSKI:

- jest inspiratorem i organizatorem życia kulturalnego uczniów szkoły, działalności oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem,
- reprezentuje środowisko uczniowskie wobec dyrektora i kierownictwa Szkoły oraz w kontaktach z gronem pedagogicznym i Radą Rodziców;
- inicjuje działania dotyczące życia uczniów;
- angażuje i motywuje uczniów do wykonywania niezbędnych prac na rzecz klasy i Szkoły;
- uczestniczy w diagnozowaniu sytuacji wychowawczej szkoły,
- uczestniczy w poszukiwaniu nowych rozwiązań na rzecz budowania szkolnego systemu ochrony zdrowia psychicznego uczniów,
- współpracuje z Zespołem Wychowawców i Radą Pedagogiczną,
- prowadzi akcje pomocy dla potrzebujących kolegów,
- reprezentuje postawy i potrzeby środowiska uczniowskiego,
- wyraża za pośrednictwem swojego opiekuna opinie, dotyczące problemów społeczności uczniowskiej;
- włącza się w rozwiązywanie problemów wychowawczych Szkoły, w szczególności poprzez promowanie właściwych postaw uczniów.
- propaguje ideę samorządności oraz wychowania w demokracji,
- dba o dobre imię i honor szkoły oraz wzbogaca jej tradycję,
- może podejmować działania z zakresu wolontariatu
- ma prawo opiniować Program Wychowawczo-Profilaktyczny Szkoły;

VII. WSPÓŁPRACA RODZICÓW I SZKOŁY

Działania wychowawczo-profilaktyczne szkoły są zgodne z wolą i przekonaniem rodziców i odbywają się w duchu poszanowania godności osobistej, tolerancji i zrozumienia.

Rodzice muszą być przekonani o tym, że to właśnie oni decydują o wychowaniu swoich dzieci, a nauczycieli postrzegają jako tych, którzy im w tym procesie pomagają.

Współpraca ta opiera się na:

- zasadzie partnerstwa, wzajemnym zrozumieniu i zaufaniu;
- znajomości i akceptacji przez rodziców programów, regulaminów i innych dokumentów szkolnych;
- możliwości wyrażania opinii na temat programów, przedstawiania wniosków i uwag odnoszących się do pracy wychowawczej;
- współpracy z nauczycielami i wychowawcami w realizacji zadań wychowawczych szkoły;
- wspieraniu przez szkołę wychowawczych wysiłków rodziców poprzez proces pedagogizacji, profilaktyki trudności wychowawczych;
- uzgadnianiu systemów reagowania na łamanie przez uczniów dyscypliny, nieprzestrzeganie regulaminów szkolnych;
- współdziałaniu w zakresie zapobiegania narkomanii, alkoholizmowi, przestępczości nieletnich;
- umożliwieniu rodzicom kontaktu ze szkołą: zebrania, konsultacje, kontakty indywidualne z nauczycielami i wychowawcami;

- włączaniu rodziców do opieki nad dziećmi podczas wycieczek, dyskotek itp.;
- zgłaszaniu i podejmowaniu przez rodziców inicjatyw w zakresie organizacji świąt, uroczystości, imprez szkolnych i klasowych;
- ustalaniu zakresu i form pomocy finansowej rodziców dla szkoły (pomoc materialna dla dzieci z najbiedniejszych rodzin, dofinansowywanie konkursów i imprez, nagrody rzeczowe, zakup książek, materiałów dydaktycznych, dofinansowywanie udziału uczniów w przesłuchaniach, konkursach i festiwalach);
- współdziałaniu w zakresie kształtowania pozytywnego wizerunku szkoły w środowisku;
- wspólnym wspieraniu uczniów w dążeniu do sukcesu na polu artystycznym i edukacyjnym.

Formy kontaktów Szkoły z rodzicami:

- dziennik elektroniczny;
- zebrania klasowe rodziców;
- godziny dostępności - konsultacje indywidualne z nauczycielami;
- kontakty indywidualne z wychowawcą;
- kontakty indywidualne z psychologiem i pedagogiem szkolnym;
- rozmowy telefoniczne, korespondencja listowna i elektroniczna;
- wpisy w dzienniczku ucznia;
- wezwanie rodziców do Szkoły w sytuacjach trudnych;
- udział w zdalnych formach kontaktu ze Szkołą.

Rodzice mają prawo do:

- pełnej informacji dotyczącej funkcjonowania ucznia w Szkole;
- wglądu do Programu Wychowawczo-Profilaktycznego Szkoły i wyrażania o nim swojej opinii;
- współdecydowania o realizowanych celach wychowawczych Szkoły oraz do współorganizowania pracy wychowawczej w Szkole i klasie;
- podejmowania uchwał w sprawie Programu Wychowawczo-Profilaktycznego Szkoły na zebraniach Rady Rodziców;
- decyzji w sprawie uczęszczania bądź nieuczęszczania ucznia na zajęcia religii, etyki, wychowania do życia w rodzinie;
- uzyskania pomocy w sprawach wychowania od dyrektora, kierownictwa Szkoły, wychowawcy, nauczycieli, pedagoga i psychologa szkolnego;
- udziału w uroczystościach klasowych i szkolnych, występach artystycznych, koncertach i audycjach muzycznych, na zasadach obowiązujących w Szkole;
- udziału w organizowanych przez Szkołę warsztatach, szkoleniach i innych formach edukacji rodzicielskiej, wspierających procesy wychowawcze i profilaktyczne.

Rodzice są zobowiązani do:

- dbania o właściwe wywiązywanie się dziecka z obowiązków szkolnych;
- uczestniczenia w zebraniach klasowych;
- uczestniczenia w zdalnych formach kontaktu ze Szkołą;
- stawiania się na indywidualne wezwania w sprawach swoich dzieci;

- poszanowania godności nauczycieli i innych pracowników Szkoły oraz niepodważania ich autorytetu wobec uczniów;
- utrzymywania stałego kontaktu z wychowawcą oraz niezbędnych kontaktów z innymi nauczycielami, w tym przede wszystkim z nauczycielem przedmiotu głównego.

VIII. TRYB POSTĘPOWANIA W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

1. Szkoła jest zobowiązana zapewnić niezbędną pomoc uczniowi i jego rodzicom w razie zaistnienia sytuacji trudnej wychowawczo lub w sytuacji kryzysowej.
2. Do udzielania takiej pomocy, zależnie od potrzeb, są powołani dyrektor lub inny przedstawiciel kierownictwa Szkoły, wychowawca klasy, inni nauczyciele (także działający w odpowiednich zespołach), pedagog i psycholog szkolny.
3. W sytuacjach trudnych Dyrektor szkoły powołuje tzw. Zespół ds. rozwiązywania sytuacji trudnych składający się z nauczycieli uczących danego ucznia oraz psychologa i pedagoga szkolnego.
4. W niektórych przypadkach Szkoła może zwrócić się o pomoc do instytucji zewnętrznych powołanych i uprawnionych do działania we współpracy ze Szkołą.
5. Szczegółowy tryb postępowania w sytuacjach kryzysowych ujęty jest w szkolnych procedurach „Bezpieczeństwo w szkole”, regulaminach oraz w Standardach Ochrony Małoletnich.

IX. ZAŁOŻENIA OGÓLNE PROGRAMU

Wychowanie młodego pokolenia jest zadaniem rodziny i szkoły, która w swojej działalności musi uwzględniać wolę rodziców, ale także i państwa, do którego obowiązków należy stwarzanie właściwych warunków wychowania.

Rodzice posiadają pierwotne i największe prawa wychowawcze w stosunku do swoich dzieci. Nauczyciele, uczniowie i rodzice oraz dyrekcja szkoły są dla siebie partnerami w codziennym realizowaniu nadrzędnego celu jakim jest wszechstronny rozwój ucznia. Wychowanie jest procesem, który odbywa się w każdym momencie życia dziecka. Zadaniem szkoły jest wychowywanie dzieci i młodzieży do wartości oraz pomoc w wyzwaniu potencjału artystycznego uczniów.

Główne założenia:

- a. Działalność wychowawczo-profilaktyczna OSM I i II stopnia w Lublinie jest procesem jednolitym i spójnym zintegrowanym z nauczaniem. Działalność ta jest realizowana przez wszystkich nauczycieli w trakcie wszystkich zajęć: edukacyjnych, muzycznych, pozalekcyjnych i pozaszkolnych.
- b. Program wychowawczo-profilaktyczny jest spójny ze Statutem Szkoły oraz podstawą programową. Określa on ogólne cele i sposoby ich realizacji.

- c. W oparciu o Program wychowawczo-profilaktyczny nauczyciele wychowawcy opracowują plany oddziaływań wychowawczo-profilaktycznych dla konkretnej klasy z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych uczniów i problemów występujących w danej klasie.
- d. Treści wychowawcze są adekwatne do potrzeb rozwojowych ucznia i zgodne z wolą rodziców.
- e. Oddziaływaniami wychowawczo-profilaktycznymi objęci są wszyscy uczniowie OSM I i II stopnia, realizują je wszyscy nauczyciele we współpracy z rodzicami i samorządem uczniowskim.

X. ZADANIA I OGÓLNE CELE WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNE SZKOŁY

Działalność wychowawcza w szkole polega na prowadzeniu działań z zakresu promocji zdrowia oraz wspomaganiu ucznia i wychowanka w jego rozwoju ukierunkowanym na osiągnięcie pełnej dojrzałości w sferze:

- 1) **intelektualnej** – ukierunkowanej na poznawanie możliwości, rozwijanie zainteresowań i uzdolnień ucznia oraz pełne wykorzystanie potencjału poznawczego, kształtowanie umiejętności uczenia się motywacji do nauki.
- 2) **fizycznej** – ukierunkowanej na zdobycie przez ucznia wiedzy i umiejętności pozwalających na prowadzenie zdrowego stylu życia oraz podejmowanie zachowań prozdrowotnych, w tym w zakresie przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się epidemii COVID-19,
- 3) **psychicznej** – ukierunkowanej na zbudowanie równowagi i harmonii psychicznej, osiągnięcie właściwego stosunku do świata, poczucia siły, chęci do życia i witalności, ukształtowanie postaw sprzyjających rozwijaniu własnego potencjału, kształtowanie środowiska sprzyjającego rozwojowi uczniów, zdrowiu i dobrej kondycji psychicznej, poszerzanie kompetencji i świadomości znaczenia wsparcia w sytuacji kryzysowej osób z najbliższego otoczenia uczniów (rodziców, nauczycieli i wychowawców, specjalistów w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, rówieśników), poszerzanie świadomości stanów emocjonalnych u umiejętności radzenia sobie z nimi,
- 4) **społecznej** – ukierunkowanej na kształtowanie postawy otwartości w życiu społecznym, opartej na umiejętności samodzielnej analizy wzorów i norm społecznych oraz dokonywania wyborów, a także doskonaleniu umiejętności wypełniania ról społecznych, kreowanie postaw pro społecznych w sytuacji kryzysowej,
- 5) **aksjologicznej** – ukierunkowanej na zdobycie konstruktywnego i stabilnego systemu wartości, w tym docenienie znaczenia zdrowia oraz poczucia sensu istnienia, rozwijanie poczucia odpowiedzialności społecznej w sytuacjach kryzysowych zagrażających całemu społeczeństwu.

Działalność wychowawcza obejmuje w szczególności:

- 1) współdziałanie całej społeczności szkoły na rzecz kształtowania u uczniów wiedzy, umiejętności i postaw określonych w sylwetce absolwenta,

- 2) kształtowanie hierarchii systemu wartości, w którym zdrowie i odpowiedzialność za własny rozwój należą do jednych z najważniejszych wartości w życiu, a decyzje w tym zakresie podejmowane są w poczuciu odpowiedzialności za siebie i innych,
- 3) współpracę z rodzicami lub opiekunami uczniów w celu budowania spójnego systemu wartości oraz kształtowania postaw prozdrowotnych i promowania zdrowego stylu życia oraz zachowań proekologicznych,
- 4) wzmacnianie wśród uczniów i wychowanków więzi ze szkołą oraz społecznością lokalną,
- 5) kształtowanie przyjaznego klimatu w szkole, budowanie prawidłowych relacji rówieśniczych oraz relacji uczniów i nauczycieli, wychowanków i wychowawców, a także nauczycieli, wychowawców i rodziców lub opiekunów, w tym wzmacnianie więzi z rówieśnikami oraz nauczycielami i wychowawcami,
- 6) doskonalenie umiejętności nauczycieli i wychowawców w zakresie budowania podmiotowych relacji z uczniami oraz ich rodzicami lub opiekunami, a także warsztatowej pracy z grupą uczniów,
- 7) wzmacnianie kompetencji wychowawczych nauczycieli i wychowawców oraz rodziców lub opiekunów,
- 8) kształtowanie u uczniów postaw prospołecznych, w tym poprzez możliwość udziału w działaniach z zakresu wolontariatu, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu uczniów w życiu społecznym,
- 9) przygotowanie uczniów do aktywnego uczestnictwa w kulturze i sztuce narodowej oraz światowej,
- 10) wspieranie edukacji rówieśniczej i programów rówieśniczych mających na celu modelowanie postaw prozdrowotnych i prospołecznych
- 11) wykształcenie u uczniów, nauczycieli i rodziców postrzegania sytuacji kryzysowych jako szansy na „zmianę” mogącą przynieść trwałe wartości, np. umiejętność zapobiegania bezradności będącej początkiem pogorszenia kondycji psychicznej człowieka i jej negatywnych skutków (*patrz: Raport Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej „Jak wspierać uczniów po roku epidemii? Wyzwania i rekomendacje dla wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego”*).

Działalność edukacyjna w szkole polega na stałym poszerzaniu i ugruntowywaniu wiedzy oraz umiejętności u uczniów i wychowanków, ich rodziców lub opiekunów, nauczycieli i wychowawców z zakresu promocji zdrowia i zdrowego stylu życia.

Działalność edukacyjna obejmuje w szczególności:

- 1) poszerzenie wiedzy rodziców lub opiekunów, nauczycieli i wychowawców na temat prawidłowości rozwoju oraz zaburzeń zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, rozpoznawania wczesnych objawów używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, a także suplementów diet i leków w celach innych niż medyczne oraz postępowania w tego typu przypadkach,
- 2) rozwijanie i wzmacnianie umiejętności psychologicznych i społecznych uczniów,
- 3) doskonalenie kompetencji nauczycieli, wychowawców, rodziców w zakresie profilaktyki oraz rozpoznawania wczesnych symptomów depresji u dzieci i starszej młodzieży,

- 4) poszerzanie wiedzy uczniów, nauczycieli, rodziców na temat wpływu sytuacji kryzysowej (np. wywołanej pandemią COVID-19) na funkcjonowanie każdego człowieka oraz możliwości uzyskania pomocy w szkole i poza szkołą,
- 5) kształtowanie u uczniów umiejętności życiowych, w szczególności samokontroli, radzenia sobie ze stresem, rozpoznawania i wyrażania własnych emocji,
- 6) kształtowanie krytycznego myślenia i wspomaganie uczniów i wychowanków w konstruktywnym podejmowaniu decyzji w sytuacjach trudnych, zagrażających prawidłowemu rozwojowi i zdrowemu życiu,
- 7) poszerzanie wiedzy uczniów na temat metod zapobiegania rozprzestrzenianiu się epidemii COVID-19,
- 8) prowadzenie wewnątrzszkolnego doskonalenia kompetencji nauczycieli i wychowawców w zakresie rozpoznawania wczesnych objawów używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, oraz podejmowania szkolnej interwencji profilaktycznej,
- 9) doskonalenie kompetencji nauczycieli i wychowawców w zakresie profilaktyki używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, norm rozwojowych i zaburzeń zdrowia psychicznego wieku rozwojowego,

Działalność informacyjna w szkole polega na dostarczaniu rzetelnych i aktualnych informacji, dostosowanych do wieku oraz możliwości psychofizycznych odbiorców, na temat zagrożeń i rozwiązywania problemów związanych z używaniem środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych, wpływu niskiego poziomu kondycji psychicznej na funkcjonowanie w życiu, skierowanych do uczniów oraz ich rodziców lub opiekunów, a także nauczycieli i wychowawców oraz innych pracowników szkoły.

Działalność informacyjna obejmuje w szczególności:

- 1) dostarczenie aktualnych informacji nauczycielom, wychowawcom i rodzicom lub opiekunom na temat skutecznych sposobów prowadzenia działań wychowawczych i profilaktycznych związanych z przeciwdziałaniem używaniu środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych i innych zagrożeń cywilizacyjnych, a także działań podejmowanych na rzecz kompensowania negatywnych skutków przedłużającej się epidemii,
- 2) udostępnienie informacji o ofercie pomocy specjalistycznej dla uczniów, ich rodziców lub opiekunów w przypadku używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych,
- 3) udostępnienie informacji o ofercie pomocy specjalistycznej dla uczniów, ich rodziców lub opiekunów w przypadku obniżonej kondycji psychicznej, depresji, innych problemów psychologicznych i psychiatrycznych,
- 4) przekazanie informacji uczniom, ich rodzicom lub opiekunom oraz nauczycielom i wychowawcom na temat konsekwencji prawnych związanych z naruszeniem przepisów ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,

- 5) informowanie uczniów oraz ich rodziców lub opiekunów o obowiązujących procedurach postępowania nauczycieli i wychowawców oraz o metodach współpracy szkół i placówek z Policją w sytuacjach zagrożenia narkomanią.

Działalność profilaktyczna w szkole polega na realizowaniu działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej.

Działalność profilaktyczna obejmuje:

- 1) wspieranie wszystkich uczniów w prawidłowym rozwoju i zdrowym stylu życia oraz podejmowanie działań, których celem jest ograniczanie zachowań ryzykownych niezależnie od poziomu ryzyka używania przez nich środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych,
- 2) wspieranie uczniów, którzy ze względu na swoją sytuację rodzinną, środowiskową lub uwarunkowania biologiczne są w wyższym stopniu narażeni na ryzyko zachowań ryzykownych,
- 3) wspieranie uczniów, u których rozpoznano wczesne objawy używania środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych lub występowania innych zachowań ryzykownych, które nie zostały zdiagnozowane jako zaburzenia lub choroby wymagające leczenia,
- 4) wspieranie uczniów, u których rozpoznano objawy depresji lub obniżenia kondycji psychicznej, a także prowadzenie działań profilaktycznych wobec wszystkich uczniów szkoły.

Działania te obejmują w szczególności:

- 1) realizowanie wśród uczniów oraz ich rodziców lub opiekunów programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego dostosowanych do potrzeb indywidualnych i grupowych oraz realizowanych celów profilaktycznych,
- 2) przygotowanie oferty zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia, jako alternatywnej pozytywnej formy działalności zaspakajającej ważne potrzeby, w szczególności potrzebę podniesienia samooceny, sukcesu, przynależności i satysfakcji życiowej,
- 3) kształtowanie i wzmocnienie norm przeciwnych używaniu środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych przez uczniów, a także norm przeciwnych podejmowaniu innych zachowań ryzykownych,
- 4) poszerzenie kompetencji osób oddziałujących na uczniów (nauczycieli, rodziców, wychowawców, specjalistów) w zakresie wczesnego rozpoznawania objawów depresji,
- 5) doskonalenie zawodowe nauczycieli i wychowawców w zakresie realizacji szkolnej interwencji profilaktycznej w przypadku podejmowania przez uczniów zachowań ryzykownych.

Za **cel główny** wychowania przyjmujemy wychowanie człowieka zdolnego do twórczego rozwiązywania problemów i życia zgodnego z zasadami etyczno-moralnymi, świadomego odbiorcę i twórcę sztuki, wrażliwego na piękno oraz człowieka o dojrzałej osobowości artystycznej.

Zakładany przez nas cel wszechstronnego rozwoju ucznia realizowany będzie we wszystkich aspektach: intelektualnym, psychicznym, społecznym, emocjonalnym, duchowym i fizycznym, a sam uczeń i jego potrzeby będą traktowane podmiotowo.

Główne zadania, jakie stawiamy sobie w realizacji naszego programu zmierzają do tego, aby:

- podstawą wszystkich działań wychowawczych był uczeń, jego potrzeby i rozwój artystyczny;
- nasze zabiegi wychowawcze i profilaktyczne pomagały uczniom w osiągnięciu dojrzałości osobowej, rodzinnej i artystycznej;
- proces wychowania był procesem ciągłym opartym na wartościach.

Nauczyciele w swojej pracy wychowawczej wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, powinni zmierzać do tego, aby uczniowie w szczególności:

- znajdowali w szkole środowisko wszechstronnego rozwoju osobowego i artystycznego zwłaszcza poprzez szerokie wykorzystanie wartości estetycznych i artystycznych muzyki;
- rozwijali w sobie dociekliwość poznawczą, ukierunkowaną na poszukiwanie prawdy, dobra i piękna w świecie; rozwijali w sobie zapał do rozwijania pasji, talentów i zdolności muzycznych oraz czerpali radość i przyjemność z czynnego i biernego obcowania z muzyką;
- kształtowali w sobie systematyczność, odpowiedzialność, profesjonalizm w osiąganiu sukcesów oraz potrafili przewyżczać trudności i niepowodzenia;
- poszukiwali, odkrywali, dążyli na drodze rzetelnej pracy do osiągnięcia wielkich celów życiowych, sukcesów artystycznych i wartości ważnych dla odnalezienia własnego miejsca w świecie;
- mieli poczucie tożsamości narodowej, byli przywiązani do historii i tradycji narodowych oraz podejmowali działania na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym angażowali się w wolontariat;
- pogłębiali i umacniali postawę patriotyzmu i wartości demokratyczne oraz byli przygotowani do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym;
- mieli świadomość życiowej użyteczności zarówno poszczególnych przedmiotów, jak i całej edukacji w danym etapie; widzieli sensowność systematycznej pracy nad rozwojem swoich zdolności oraz byli świadomi wpływu kształcenia artystycznego na całość kształt rozwoju;
- stawali się coraz bardziej samodzielni w dążeniu do dobra w jego wymiarze indywidualnym i społecznym, godząc umiejętnie dążenie do dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialność za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolność własną z wolnością innych;
- uczyli się szacunku dla dobra wspólnego jako postawy życia społecznego, kształtowali w sobie umiejętność współpracy zarówno w życiu osobistym jak i artystycznym oraz przygotowywali się do życia w rodzinie, w społeczności lokalnej i w państwie,
- przygotowywali się do rozpoznawania wartości moralnych, dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości oraz mieli możliwość doskonalenia się jako osoba ale również jako artysta;

- kształtowali w sobie postawę dialogu, umiejętność słuchania innych i rozumienia ich poglądów; umieli współdziałać i współtworzyć w szkole wspólnotę nauczycieli i uczniów, świadomych odbiorców i twórców sztuki;
- posiadali umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji oraz wykazywali zdolność krytycznej oceny pozyskanej wiedzy.

Reasumując, celem pracy wychowawczo-profilaktycznej w OSM I i II Stopnia w Lublinie jest:

1. Wsparcie wszechstronnego rozwoju osobowego i artystycznego ucznia zwłaszcza poprzez szerokie wykorzystanie wartości estetycznych i artystycznych muzyki, wychowanie przez wartości i muzykę, wspomaganie ucznia w rozwoju jego zainteresowań i zdolności muzycznych.
2. Wszechstronna pomoc uczniom w osiągnięciu dojrzałej osobowości artysty-muzyka.
3. Wspomaganie procesu kształtowania się osobowości dojrzałej i odpowiedzialnej, wrażliwej, tolerancyjnej i otwartej na innych ludzi i sztukę.
4. Kształcenie w uczniach otwartości, tolerancji i empatycznego podejścia do innych.
5. Kształtowanie prawidłowej postawy obywatelskiej, poszanowania dla prawa i zasad współżycia społecznego.
6. Wspomaganie działalności wychowawczej rodziców i prawnych opiekunów.
7. Wzmacnianie czynników chroniących i osłabianie czynników ryzyka.

XI. SPOSOBY OSIĄGANIA CELÓW WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNYCH

1. Realizowanie podstawowych założeń Programu wychowawczo-profilaktycznego na godzinach z wychowawcą poprzez różnorodne metody pracy aktywizujące uczniów oraz podczas bieżącej pracy z uczniem.
2. Stałe doskonalenie zawodowe nauczycieli, wprowadzanie nowych metod nauczania, udział uczniów w konkursach o różnym spektrum teoretycznym.
3. Szeroki dostęp do informacji dzięki różnorodnym mediom (literatura, CD, DVD, Internet, wydawnictwa muzyczne), wyjazdy na koncerty i spektakle operowe oraz teatralne.
4. Czynne uczestnictwo uczniów w różnego rodzaju koncertach, warsztatach, spektaklach teatralnych i kinowych, seminariach na terenie szkoły i poza nią; umuzykalnianie rodzin uczniów poprzez udział w koncertach.
5. Uczenie właściwego zachowania się na koncertach, spektaklach i innych uroczystościach:
 - stosowny strój,
 - umiejętność zachowania odpowiedniej postawy podczas grania hymnów państwowych czy wprowadzania pocztów sztandarowych,
 - umiejętne wyrażania uznania dla artystów zależnie od rodzaju koncertu.
6. Wdrażanie uczniów do słuchania muzyki klasycznej w celach relaksacyjnych, grania dla przyjemności własnej.
7. Kształtowanie postaw opiekuńczych wobec młodszych kolegów, uczestniczenie w koncertach i akcjach charytatywnych.
8. Wpajanie uczniom szacunku dla innych, konsekwentne egzekwowanie kulturalnego zachowania wobec wszystkich pracowników i uczniów szkoły.

9. Egzekwowanie poszanowania mienia szkolnego, zachowania ładu i porządku w pomieszczeniach szkolnych i w otoczeniu szkoły.
10. Pedagogizacja rodziców poprzez konsultacje i zebrania prowadzone przez dyrekcję, psychologa i nauczycieli pracujących w szkole.

Nauczyciele-wychowawcy w swojej pracy wychowawczo-profilaktycznej stosują następujące metody i formy:

- osobisty, dobry przykład nauczyciela;
- obserwacja ucznia w różnych sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych;
- praca ucznia w grupie;
- praca ucznia w zespole zadaniowym;
- praca ucznia techniką „siedzenie w kręgu”;
- praca ucznia techniką „psychodramy”;
- praca ucznia z kartami pracy;
- praca indywidualna;
- przygotowanie się i udział w konkursach, olimpiadach, przesłuchaniach i koncertach;
- organizowanie i udział w wycieczkach, wymianach międzynarodowych, imprezach i uroczystościach klasowych, szkolnych i międzyszkolnych;
- udział w dyskusjach na forum klasy i szkoły;
- praca w samorządzie klasowym i szkolnym;
- spotkania ze specjalistami;
- akcje i happeningi szkolne;
- prelekcje, pogadanki i debaty szkolne;
- interaktywne wykłady;
- warsztaty i treningi umiejętności;
- projekty edukacyjne.

XII. UCZESTNICY I REALIZATORZY PROGRAMU

Uczestnikami Programu Wychowawczo-Profilaktycznego są uczniowie Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I i II Stopnia, ich rodzice oraz wszyscy pracownicy szkoły.

Treści wychowawcze i profilaktyczne ujęte w corocznych planach realizowane są przez wszystkich nauczycieli i zatrudnionych specjalistów szkolnych oraz przez zaproszonych gości.

W realizacji treści wychowawczo-profilaktycznych nauczyciele współpracują z następującymi instytucjami:

- Filharmonie, teatry muzyczne, domy kultury i inne ośrodki;
- Uczelnie wyższe;
- Ośrodki doskonalenia nauczycieli;
- Fundacje i stowarzyszenia na rzecz rozwoju dzieci i młodzieży;
- Poradnie specjalistyczne;
- Lekarze, dietetycy, rehabilitanci i inni specjaliści;

- Komisariat Miejski Policji w Lublinie - Zespół ds. Nietnych i Patologii, dzielnicowi, straż miejska, straż pożarna;
- Lubelskie Towarzystwo Zapobiegania Patologiom Społecznym “Kuźnia”;
- Centrum Interwencji Kryzysowej;
- Sąd Rodzinny i Nietnych w Lublinie, kuratorzy;
- Wojewódzka i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna;
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Lublinie.

CZEŚĆ II

Plan Wychowawczo-Profilaktyczny na rok 2024/2025

I. WNIOSKI Z EWALUACJI PROGRAMU

Ewaluację Programu Wychowawczo-Profilaktycznego przeprowadzono w oparciu o:

- Ankieta dla uczniów
- Analiza sprawozdań wychowawców, SU, pedagoga i psychologa oraz działań ogólnoszkolnych.

Obszary ewaluacji w roku szkolnym 2023/2024

- *Profilaktyka zdrowia psychicznego - kondycja psychiczna uczniów, poczucie własnej wartości, samoocena.*
- *Profilaktyka zaburzeń odżywiania.*

1. Zdecydowana większość badanych uczniów (62%) pozytywnie oceniło działania szkolne w zakresie profilaktyki i wychowania, 18% uczniów nie ma zdania w tym zakresie, natomiast 20 % badanych wskazuje na konieczność rozszerzenia działań profilaktycznych o warsztaty relaksacyjne, warsztaty dot. technik uczenia się oraz zarządzania własnym czasem.
2. Badani uczniowie oraz rodzice pozytywnie oceniają działania szkoły w zakresie upowszechniania wiedzy o zdrowym odżywianiu (warsztaty, konsultacje i szkolenie z psychodietetykami). 68% badanych uczniów potwierdza, że zwiększyła się ich świadomość i wiedza związana ze zdrowymi nawykami
3. Badani uczniowie wskazali potrzebę poszerzenia swojej wiedzy i umiejętności w obszarze: radzenia sobie ze stresem i napięciem (76%), radzenia sobie z trudnymi emocjami (68%), organizacji swojego czasu pracy (66%) oraz poznania technik motywowania się do nauki 66%. Obszary te w podobnych proporcjach wskazywali rodzice.
4. Co piąty uczeń II stopnia (21%) zgłasza, że pojawiały się u niego stany związane z obniżonym nastrojem (smutek, zniechęcenie, poczucie bezsensu, apatia itp.). U 8 % badanych pojawiają się myśli rezygnacyjne a 6% badanych zgłasza, że w swoim życiu dokonywało samouszkodzeń.
5. Uczniowie są świadomi zarówno swoich mocnych stron, jak potrafią wskazać również słabe strony (trudności w motywowaniu się, impulsywność, nieumiejętność radzenia sobie z trudnymi emocjami takimi jak lęk czy złość)
6. Uczniowie I stopnia (kl. 4-7) za dominującą trudność wskazywali – problemy w radzeniu sobie z trudnymi emocjami takimi jak lęk, złość i smutek (72%), problemy w relacjach rówieśniczych (34%), prawie co trzeci badany (30%) zgłasza, że ma niską samoocenę, nie lubi lub nie akceptuje siebie.

Rekomendacje:

- Dostarczyć wiedzy w zakresie dbania o swoje zdrowie psychiczne, wzmacniać samoocenę i poczucie własnej wartości uczniów poprzez pozytywne informacje zwrotne, prezentację pasji i talentów na forum klasy/szkoły itp.
- Kontynuować działania zmierzające do upowszechniania zasad zdrowego odżywiania (warsztaty, konsultacje z dietetykami cieszyły się dużym zainteresowaniem)

- Monitorować relacje uczniów, głównie klas I stopnia w zakresie profilaktyki przemocy – kształtować umiejętność komunikacji bez przemocy oraz właściwej komunikacji na grupach i portalach społecznościowych.
- Systematycznie przypominać uczniom, o weryfikowaniu kopiowanych treści z Internetu. Przeprowadzać rozmowy na tematy dotyczące konsekwencji umieszczania w Internecie niepożądanych treści (hejt, przemoc, pornografia, groźby, szantaże);
- W miarę możliwości należy realizować godziny wychowawcze metodami aktywizującymi.
- Zaproponować uczniom cykl warsztatów dotyczący bezpiecznych relacji w szkole i w Internecie oraz warsztaty radzenia sobie z trudnymi emocjami (lęk, złość).
- Zorganizować warsztaty dot. zarządzania własnym czasem i technik uczenia się. Promować higienę pracy umysłowej
- W większym stopniu wzmacniać kompetencje psychologiczne i wychowawcze nauczycieli.

REKOMENDACJE WYCHOWAWCZO-PROFILAKTYCZNE CEA

Na bieżący rok szkolny 2024/2025 Centrum Edukacji Artystycznej podało następujące rekomendacje:

1. Współpraca między nauczycielami przedmiotów artystycznych a nauczycielami przedmiotów ogólnokształcących w szkołach artystycznych oraz wychowawcami burs

Uczeń szkoły artystycznej ma kontakt z szerokim gronem nauczycieli i wychowawców, zarówno w zakresie przedmiotów ogólnokształcących, artystycznych, jak i oddziaływań wychowawczych. Dla prawidłowego rozwoju i efektywnej edukacji uczniów niezbędna jest ścisła współpraca między nauczycielami wszystkich specjalności oraz wychowawcami. Ma to szczególne znaczenie w przypadku wspomagania uczniów szczególnie uzdolnionych, ale o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz uczniów doświadczających trudności emocjonalnych lub wychowawczych. Zakres współpracy nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących z nauczycielami przedmiotów artystycznych i wychowawcami powinien obejmować każdą sferę funkcjonowania uczniów, tzn. zarówno w wymiarze organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w wymiarze interwencji wynikających z doświadczania przez ucznia sytuacji trudnych oraz w wymiarze wspomagania jego rozwoju zarówno intelektualnego, poznawczego czy społecznego.

2. Profilaktyka zdrowia fizycznego uczniów szkół artystycznych

Zdrowie fizyczne uczniów szkół baletowych jest bardzo istotnym aspektem kształcenia artystycznego, bowiem dobra kondycja fizyczna stanowi fundament sprawności tanecznych. Natomiast problematyka zdrowia fizycznego wśród uczniów szkół muzycznych i plastycznych nie wybrzmiewa dostatecznie mocno, a temat jest ważny z punktu widzenia zarówno teraźniejszego, jak i przyszłego dobrostanu psychofizycznego artysty. Czynne uprawianie i uczenie się sztuki może wywoływać liczne urazy i przeciążenia fizyczne, które zalicza się do ryzyka zawodowego. Jednak o przeciwdziałaniu owemu ryzyku zarówno uczniowie, jak i nauczyciele przedmiotów artystycznych mają często wiedzę niewystarczającą. Dlatego wskazana jest ścisła współpraca w tym zakresie kadry pedagogicznej szkół artystycznych z nauczycielami wychowania fizycznego i/lub innymi specjalistami w zakresie zdrowia fizycznego, w celu pogłębienia i rozszerzenia katalogu dedykowanych

ćwiczeń korekcyjnych, które podtrzymują dobrostan fizycznych uczniów szkół muzycznych, plastycznych i baletowych.

3. Diagnoza czynników chroniących i czynników ryzyka oraz zachowań ryzykownych wśród uczniów szkół artystycznych

Zgodnie z Rozporządzeniem MEN z dn. 18.08.2015 w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii (tj. Dz.U. 2020 poz. 1449) przeprowadzenie w każdym roku szkolnym diagnozy czynników chroniących i czynników ryzyka występujących w środowisku szkolnym, w tym zachowań ryzykownych związanych z używaniem środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych, nowych substancji psychoaktywnych przez uczniów szkół artystycznych należy do obowiązków każdej szkoły artystycznej, zarówno z pionem ogólnokształcącym, jak i realizującej kształcenie wyłącznie artystyczne oraz każdej bursy szkolnictwa artystycznego. Diagnoza winna być zrealizowana w terminie do 30 dni od dnia rozpoczęcia roku szkolnego 2024/2025. Dopiero na podstawie uzyskanych wyników zespół ds. programu wychowawczo-profilaktycznego opracowuje plan, którego najbardziej istotną część stanowi harmonogram konkretnych działań wychowawczo-profilaktycznych do realizacji w br. szkolnym.

II. DIAGNOZA AKTUALNYCH POTRZEB I ZAGROŻEŃ

Stworzenie Szkolnego Programu wychowawczo-profilaktycznego wymaga określenia obszarów problemowych i dostosowania do nich konkretnych, zaplanowanych działań.

1. Etapy badania diagnostycznego

l.p.	Nazwa etapu diagnozy	Treść etapu diagnozy
1	Przedmiot diagnozy	Zdrowie psychiczne i dobrostan uczniów Zagrożenia wychowawcze uczniów, w tym czynniki chroniące i czynniki ryzyka.
2	Podmiot diagnozy	Uczniowie. Wychowawcy klas. Rodzice.
3	Poziom diagnozy	OSM I i II stopnia Poszczególne klasy na określonym poziomie edukacyjnym. Rodzice uczniów klas I i II stopnia
4	Cel diagnozy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Określenie kondycji psychofizycznej uczniów – poziom samopoczucia, zagrożenia depresją, poczucia bezpieczeństwa w szkole?</i> ▪ <i>Określenie poziomu posiadanych umiejętności w zakresie radzenia sobie z trudnymi emocjami, presją i przemocą rówieśniczą</i>

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Jakie zachowania ryzykowne podejmuje młodzież uzdolniona muzycznie w kontekście cyberprzemocy i uzależnień?</i> ▪ <i>Z jakimi zagrożeniami i trudnościami stykają się uczniowie, co jest zagrożeniem dla ich rozwoju? (czynniki ryzyka)</i> ▪ <i>Jakie są mocne strony uczniów/klasy/szkoły? Co jest szansą dla rozwoju? (czynniki chroniące)</i>
5	Narzędzia diagnostyczne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ankiety on-line dla uczniów i rodziców 2. Wywiad fokusowy z wychowawcami 3. Rozmowa kierowana z uczniami klas 1-3 wzmocniana metodami aktywnymi. 4. Analiza dokumentacji szkolnej (protokoły Zespołów Wychowawczych, sprawozdania z roku ubiegłego).
6	Liczebność grupy badawczej	<p>Uczniowie klas 1-3 ok. 60 osób (po jednej klasie z poziomu)</p> <p>Uczniowie kl. 4-VI – ok. 80 osób (losowo wybrane klasy)</p> <p>Wychowawcy – 23 osoby</p> <p>Rodzice 60 osób.</p>
7	Termin badań	Do 20 września
8	Osoby odpowiedzialne	Członkowie zespołu ds. programu wychowawczo-profilaktycznego, psycholog, pedagog szkolny, wychowawcy klas

2. Wnioski

- Zdecydowana większość badanych uczniów czuje się w szkole bezpiecznie (63%), podobnie sytuacja wygląda jeżeli chodzi o samopoczucie uczniów w klasie a mianowicie 69% badanych czuje się dobrze i bardzo dobrze a jedynie 10% nie. Poziom dobrego samopoczucia w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrósł – w dalszym ciągu należy planować działania zmierzające na zwiększeniu poczucia bezpieczeństwa uczniów zarówno w szkole jak i w poszczególnych grupach klasowych oraz monitorować ich samopoczucie.
- Uczniowie wskazują, że uczuciami, które w głównej mierze towarzyszą im szkole to poczucie stresu (69%) ale również odczuwają radość (65%) oraz zadowolenie (51%). Badani rodzice wskazują, że w zdecydowanej większości ich dzieci odczuwają zadowolenie w szkole (70%), jednak stres jest również obecny zdaniem 42 % rodziców.
- Zarówno uczniowie jak i ich rodzice są świadomi mocnych stron ich dzieci i wskazują na takie cechy jak poczucie humoru, kreatywność, samodzielność, umiejętność dostosowania się, empatia, odpowiedzialność czy praca w grupie.
- Główną słabą stroną uczniów w ich odczuciu jest lenistwo (63%), podatność na stres (51%) oraz impulsywność (41%), co trzeci uczeń zgłasza brak pewności siebie oraz trudności w radzeniu sobie z trudnymi emocjami. W percepcji rodziców główną słabą stroną ich dzieci jest podatność na stres (50%) oraz nieumiejętność radzenia sobie z trudnymi emocjami.
- Co dziesiąty badany uczeń zgłasza, że jest dość lub bardzo nieszczęśliwy w życiu
- Uczniowie zgłaszają, że dominującymi trudnościami z jakimi się zmagają to trudności z radzeniem sobie ze stresem i napięciem (43%) motywowaniem się do nauki (40%) i

zarządzaniem swoim czasem (40%). Obszar ten wymaga szczególnego wsparcia również z perspektywy rodziców, którzy najwięcej trudności upatrują w zarządzaniu swoim czasem przez ich dzieci (54%) oraz motywacją (42%). Co trzeci badany rodzic zwraca uwagę na trudności swojego dziecka w radzeniu sobie ze stresem, lękiem przed wystąpieniami oraz radzeniem sobie z porażką. Uczniowie naszej szkoły w większym stopniu podatni są na stres i treść wynikające ze specyfiki kształcenia muzycznego (liczne koncerty, konkursy, przesłuchania, przeglądy i wystąpienia). Ważną zatem umiejętnością zarówno w opinii uczniów, rodziców i nauczycieli jest nauka radzenia sobie z napięciem wynikającym z sytuacji ekspozycji społecznej oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom emocjonalnym powstającym w wyniku nagromadzenia się lęków.

- Co trzeci badany uczeń zgłasza trudności w obszarze obniżonego nastroju i radzenia sobie z lękiem a co piąty uważa, że zdecydowanie za dużo czasu spędza z komórką lub przed komputerem co może być objawem uzależnienia. Co piąty badany rodzic wskazuje na dodatkowy problem jakim jest odrzucenie w grupie rówieśniczej.
- Uczniowie najczęściej wsparcia i pomocy szukają w pierwszej kolejności u rodziców (64%), następnie u kolegów i koleżanek (49%) i rodzeństwa (27%). Co piąty uczeń nie szuka pomocy u nikogo. W dalszym ciągu uczniowie mają trudność ze skorzystaniem z pomocy specjalistycznej zarówno na terenie szkoły, jak i poza nią.
- Na pytanie o różne umiejętności psychospołeczne potrzebne do rozwiązywania różnych trudności widzimy, że 64% badanych uczniów deklaruje, że potrafi rozpoznawać swoje uczucia, 68% potrafi rozpoznawać i rozumieć uczucia innych, 44% potrafi radzić sobie z presją ale co czwarty badany tego nie potrafi, również jeżeli chodzi o radzenie sobie ze złością prawie co trzeci uczeń zgłasza, że ma z tym problem. Ponad połowa badanych uczniów potrafi radzić sobie z lękiem przed występem ale co czwarty nie ma jeszcze tej umiejętności. Również jeżeli chodzi o radzenie sobie z zaczepkami innych 56% badanych uczniów deklaruje, że posiada takie umiejętności a co piąty niestety nie. Uczniowie zdecydowanie też podkreślają, że największą trudność mają z motywowaniem się do nauki 44 % badanych tego nie potrafi lub potrafi w niewielkim zakresie.
- Badani uczniowie deklarują występowanie takich problemów w ich klasach jak w głównej mierze – nadmierne korzystanie z telefonów komórkowych (39%), wyśmiewanie obrażanie i wyzywanie rówieśników (34%), spożywanie napojów energetyzujących (35%) oraz palenie e-papierosów (30%) pojawia się również przemoc w relacjach rówieśniczych, szczególnie w klasach młodszych (17%). Co czwarty badany twierdzi, że w jego klasie uczniowie piją alkohol. W opinii rodziców najczęstszymi problemami występującymi w klasach ich dzieci jest uzależnienie do telefonów komórkowych oraz wyśmiewanie i obrażanie w relacjach rówieśniczych.
- Obszarem wymagającym wsparcia w opinii rodziców jest wzmocnienie poczucia własnej wartości uczniów, ich samoocena oraz niska samoakceptacja. Aż 61% badanych rodziców zgłasza jako priorytetowe w tym roku warsztaty wzmocniające ten obszar. Kolejnymi obszarami do pracy jest motywacja i zarządzanie swoim czasem (56%), oswojenie lęku i stresu (53%) oraz warsztaty relaksacyjne (39%). Co trzeci badany rodzic zgłasza również zapotrzebowanie na zajęcia dla ich dzieci z zakresu radzenia sobie ze złością.
- Uczniowie zainteresowani są warsztatami z zakresu samoobrony (41%), relaksacyjnymi (40%) oswojającymi lęk, stres i treść (39%), motywacyjnymi i z zakresu zarządzania czasem (24%) oraz warsztatami dot. zdrowego odżywiania (24%).

- Z badań przeprowadzonych w kl. 1-3 wynika, że dominującymi trudnościami uczniów jest trudność w radzeniu sobie z emocjami takimi jak złość i lęk oraz w kontroli zachowania (zachowania zaczepne, agresywne rówieśników, wulgaryzmy itp.)
- Z odpowiedzi badanych oraz z rozmów kierowanych zarówno z rodzicami, jak i wychowawcami obszarem wymagającym wsparcia i zaopiekowania się jest również obszar relacji i komunikacji bez przemocy oraz profilaktyki uzależnień od telefonów komórkowych.
- Profilaktyka uzależnień od papierosów i e-papierosów jest nadal aktualnym tematem. W badaniach zarówno rodziców, uczniów oraz w rozmowie kierowanej w klasach 1-3 problem ten jest wyraźnie zaznaczony.

III. CZYNNIKI CHRONIĄCE I CZYNNIKI RYZYKA

W oparciu o wnioski z diagnozy określone zostały czynniki chroniące i czynniki ryzyka.

Czynniki chroniące to cechy, sytuacje, warunki i wydarzenia życiowe, które zmniejszają prawdopodobieństwo wystąpienia problemów i zaburzeń.

Czynniki chroniące indywidualne:

- uzdolnienia muzyczne, kreatywność i twórczość uczniów,
- ciekawość poznawcza,
- wrażliwość emocjonalna i wrażliwość artystyczna,
- posiadanie planów i celów życiowych,
- dobre zdolności adaptacyjne
- poczucie odpowiedzialności i samodzielności
- poczucie własnej wartości, wiara we własne możliwości
- umiejętności społeczne (porozumiewanie się z innymi w sytuacjach konfliktowych, rozwiązywanie problemów, asertywność, poczucie własnej skuteczności).

Czynniki chroniące rodzinne:

- silna więź z rodzicami,
- rodziny wielodzietne i wielopokoleniowe
- zaangażowanie rodziców w kształcenie muzyczne dziecka,
- poczucie wsparcia ze strony rodziców w rozwiązywaniu trudności.

Czynniki chroniące związane ze szkołą:

- silna więź ze szkołą, poczucie przynależności
- bezpieczna atmosfera i pozytywny klimat szkoły
- wsparcie nauczycieli, indywidualizacja podejścia nauczycieli
- okazje do przeżycia sukcesu muzycznego,
- czytelny system norm obowiązujących całą szkołą: uczniów i egzekwujących je nauczycieli,
- jednolitość oddziaływań wychowawczych wszystkich nauczycieli i pracowników szkoły.

Czynniki chroniące rówieśnicze:

- przynależność do pozytywnej grupy rówieśniczej (rówieśnicy akceptujący o podobnych zainteresowaniach i celach życiowych),
- wspólne działania i inicjatywy, współpraca przy realizacji celów artystycznych,
- poczucie wspólnoty.

Czynniki ryzyka to cechy osobowe, sytuacje, warunki i wydarzenia życiowe potencjalnie wpływające na pojawienie się problemów w obszarze zdrowia psychicznego, zwiększające prawdopodobieństwo ich wystąpienia.

Indywidualne czynniki ryzyka:

- brak wiary we własne możliwości,
- niska samoocena
- brak odporności na wysiłek i stres, wysoka wrażliwość
- trudności w radzeniu sobie z treścią i lękiem,
- nadmierna wrażliwość emocjonalna, podatność na depresje,
- deficyty rozwojowe: nadpobudliwość, słaba odporność na frustrację, niedojrzałość emocjonalna i społeczna, słaba kontrola wewnętrzna.

Rodzinne czynniki ryzyka:

- brak więzi z rodzicami,
- nadmierne oczekiwania rodziców,
- brak prawidłowej struktury rodziny,
- konflikty rodzinne z udziałem dziecka,
- nieprawidłowa realizacja ról rodzicielskich (słaby nadzór nad dzieckiem, małe zaangażowanie rodziców w aktywność dziecka, surowa dyscyplina w domu lub brak dyscypliny; niekonsekwencja wychowawcza),

Czynniki ryzyka związane ze szkołą:

- obciążenie obowiązkami, stres szkolny,
- niepowodzenia w nauce,
- negatywny stosunek do szkoły i obowiązków szkolnych,
- problemy z zachowaniem w szkole.

Czynniki związane z rówieśnikami

- obserwowane u rówieśników aprobaty dla używania e-papierosów,
- odrzucenie przez rówieśników,
- izolacja,
- nieodpowiednie relacje rówieśnicze.

Czynniki środowiskowe:

- duża dostępność do e-papierosów i innych środków,
- niski status społeczno-ekonomiczny,
- szkodliwe wpływy środków masowego przekazu,
- nadmierne korzystanie z internetu, komputera, telefonu.

V. CELE WYCHOWAWCZE: OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE do realizacji w roku szkolnym 2024/2025

Cele ogólne:

- Wspomaganie wszechstronnego rozwoju osobowości ucznia z uwzględnieniem jego możliwości zainteresowań i uzdolnień. Wzmacnianie poczucia własnej wartości uczniów.
- Profilaktyka zdrowia psychicznego uczniów – wzmacnianie odporności psychicznej uczniów
- Wzmacnianie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych i poszukiwania pomocy. Budowanie systemu wsparcia dla uczniów.
- Kształtowanie umiejętności psychospołecznych – nawiązywania i budowania prawidłowych relacji.
- Kształtowanie prawidłowych nawyków dbania o siebie - profilaktyka zdrowotna
- Promowanie zdrowego i bezpiecznego stylu życia.
- Zapobieganie uzależnieniom, uświadamianie uczniom konsekwencji uzależnień behawioralnych i fizjologicznych

Cele szczegółowe:

Cele dotyczące Profilaktyki zdrowia fizycznego, psychicznego i budowania odporności psychicznej – „Dbam o siebie”

- Kształtowanie pozytywnego obrazu własnej osoby, wzmacnianie poczucia własnej wartości. Wzmacnianie umiejętności rozpoznawania swoich cech osobowości, świadomości mocnych i słabych stron, budowanie samoakceptacji uczniów.
- Rozwijanie umiejętności rozpoznawania własnych emocji i radzenia sobie z nimi.
- Poszerzanie wiedzy uczniów w zakresie rozpoznawania stresu i tremy oraz sposobów radzenia sobie z nimi w życiu szkolnym. Wzmacnianie odporności psychicznej przed występowaniem.
- Profilaktyka zaburzeń depresyjnych. Kształtowanie umiejętności radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi oraz obniżonym nastrojem.
- Promowanie zdrowego stylu życia. Upowszechnianie profilaktyki chorób odżywiania.
- Upowszechnianie wiedzy dotyczącej higieny pracy umysłowej – kształtowanie umiejętności zarządzania własnym czasem.
- Wdrażanie uczniów do aktywnego stylu życia i wypoczynku, promocja aktywności fizycznej.
- Zapobieganie przeciążeniom związanym z grą na instrumencie.

Cele dotyczące Profilaktyki przemocy i cyberprzemocy – „Bezpieczne relacje”

- Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej. Budowanie i wzmacnianie prawidłowych relacji.
- Kształcenie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów.

- Promowanie Porozumienia bez przemocy
- Profilaktyka cyberprzemocy. Promowanie bezpiecznych relacji i bezpiecznego zachowania w sieci.

Cele dotyczące Profilaktyki zagrożeń - Uzależnienia:

- Poszerzanie wiedzy uczniów na temat skutków zachowań ryzykownych oraz uzależnień od narkotyków, alkoholu i e-papierosów.
- Uświadamianie zagrożeń wynikających z korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych.
- Dostarczanie wiedzy z zakresu prawa dotyczącego postępowania w sprawach nieletnich.

VI. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ

W oparciu o wyniki diagnozy potrzeb wychowawczo-profilaktycznych przeprowadzoną we wrześniu 2024 roku wśród uczniów, rodziców i nauczycieli, wnioski z nadzoru pedagogicznego, politykę oświatową MEiN oraz rekomendacje CEA w ramach realizacji programów wychowawczo - profilaktycznych wyłoniono zadania do uwzględnienia w planach pracy poszczególnych klas na rok 2024/2025 zawarte w załączniku nr 1.

VII. ZASADY EWALUACJI

Ewaluacja programu polega na systematycznym gromadzeniu informacji na temat prowadzonych działań, w celu ich modyfikacji i podnoszenia skuteczności programu wychowawczo-profilaktycznego.

Wszystkie działania wychowawcze i profilaktyczne poddawane są systematycznej obserwacji i ocenie. Dokonują tego dyrekcja, zespół wychowawczy, nauczyciele, psycholog i pedagog szkolny, po zapoznaniu się z wnioskami i sugestiami uczniów i rodziców.

Ewaluacja będzie systematycznym monitorowaniem przebiegu realizacji zaplanowanych działań w celu uzyskania odpowiedzi na pytania:

- Czy dążymy do osiągnięcia celów?
- Czy zadania są realizowane? (Jeżeli nie, to dlaczego?).
- Jakie trudności mieli realizatorzy w związku z wykonywaniem zadań?
- Co sądzą uczniowie i ich rodzice na temat realizowanych zadań?
- Czy zaplanowane zadania zostały zakończone? (Jeżeli nie, to dlaczego?).
- Jakich użyto środków i czy były wystarczające?
- Czy w trakcie pracy nad programem wprowadzono zmiany? (Jeżeli tak, to jakie i dlaczego?).

Ewaluacja programu przeprowadzana będzie w każdym roku szkolnym przez zespół ds. Ewaluacji Szkolnego Programu Wychowawczo-Profilaktycznego powołany przez dyrektora. Zadaniem

Zespołu jest opracowanie planu ewaluacji, organizacja badań oraz opracowanie wyników. Z wynikami prac zespołu w formie raportu ewaluacyjnego zostanie zapoznana rada pedagogiczna i rada rodziców.

1. Plan Ewaluacji na rok 2024/2025

l.p.	Nazwa etapu	Treść etapu ewaluacji
1	Obszar ewaluacji	Profilaktyka zdrowia psychicznego (kondycja psychiczna uczniów) Profilaktyka zachowań przemocowych – bezpieczne relacje
2	Cel ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Ocena poziomu realizacji treści Programu Wychowawczo-Profilaktycznego w w/w obszarach; • Diagnoza ; • Określenie stopnia wzrostu wiedzy i świadomości uczniów w zakresie dbania o swoje zdrowie psychiczne; •
3	Wskaźniki ewaluacji	Ilościowe: <ul style="list-style-type: none"> • Ilość przeprowadzonych działań Jakościowe: <ul style="list-style-type: none"> • Większa znajomość sposoby dbania o swoje zdrowie psychiczne • Zwiększenie świadomości zagrożeń dla zdrowia psychicznego • Poprawa relacji między uczniami, zmniejszenie przypadków niewłaściwych zachowań • Zwiększenie świadomości zasad budowania relacji opartych na porozumieniu bez przemocy.
4	Pytania kluczowe	<p><i>Czy treści programu Profilaktyczno-Wychowawczego dotyczące profilaktyki zdrowia psychicznego i profilaktyki zachowań przemocowych?</i></p> <p><i>Jakie działania podejmują nauczyciele aby realizować wyżej wymienione treści?</i></p> <p><i>Czy uczniowie uzyskali użyteczną wiedzę dotyczące budowania bezpiecznych relacji wolnych od przemocy.</i></p> <p><i>Czy uczniowie uzyskali wiedzę i potrzebne umiejętności dotyczące dbania o swoje zdrowie psychiczne?</i></p> <p><i>Czy uczniowie mają świadomość konsekwencji zachowań przemocowych .</i></p>
5	Grupa badawcza	Uczniowie - OSM I i II stopnia Poszczególne klasy na określonym poziomie edukacyjnym.

		Rodzice uczniów kl. I i II st.
6	Metody i narzędzia	<ul style="list-style-type: none"> • Ankiety on-line dla uczniów i rodziców • Wywiad fokusowy z wychowawcami • Rozmowa kierowana z uczniami klas 1-3 dotycząca relacji, samopoczucia i metod radzenia sobie z trudnymi emocjami. • Rozmowy indywidualne psychologa/pedagoga z uczniami z trudnościami emocjonalnymi. • Analiza sprawozdań wychowawców
7	Termin badań	Do 21 czerwca
8	Osoby odpowiedzialne	Członkowie zespołu ds. programu wychowawczo-profilaktycznego, psycholog, pedagog szkolny, wychowawcy klas

Program opracowany przez:
 Barbarę Wojtanowską-Janusz
 Agnieszkę Lalik-Korzeń
 Agnieszkę Chmielewską
 Hannę Sadowską
 Justynę Marek
 Justynę Hebdę
 Justynę Czuryło
 Aleksandrę Mikołajczyk-Mokrosz

LITERATURA

1. „Procedury postępowania nauczycieli i metody współpracy szkół z policją w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży przestępczością i demoralizacją, a w szczególności: narkomanią, alkoholizmem, prostytutką”, w: Krajowy Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości Wśród Dzieci i Młodzieży.
2. Anioł B., Barwinek G., Czupryńska B., Wojcieszewska J.: Szkolny program profilaktyki – „Żyj zdrowo i szczęśliwie”.
3. Braun-Gałkowska M., W tę samą stronę. Książka dla nauczycieli o wychowaniu i lekcjach wychowawczych, Warszawa 1994.
4. Christiane F.: My, dzieci z dworca ZOO.
5. Dimoff T., Carper S.: Jak rozpoznać czy dziecko sięga po narkotyki?
6. Drugi Elementarz, czyli Program Siedmiu Kroków. Program profilaktyki dla młodzieży, nauczycieli i rodziców. Wydanie II. PARPA.
7. Dudziak U., Wychowanie w klasie szkolnej, Warszawa 2002.
8. Faber A., Mazalish E., Jak mówić do nastolatków żeby nas słuchały, jak słuchać, żeby z nami rozmawiały, Poznań 2005.
9. Faber A., Mazalish E., Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały, jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły, Poznań 1992.

10. Fechner-Sedzicka I., Lachowska-Żerska E.: Nauczyciele – rodzicom. Spotkania z rodzicami prowadzone metodą warsztatową w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.
11. Fechner-Sędzicka I., Lachowska-Żerska E.: Nauczyciele – rodzicom. Spotkania z rodzicami prowadzone metodą warsztatową w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.
12. Gajewska G., Szczęsna A., Doliński A.: Warsztat pracy pedagoga cz 1, 2, 3, 4, 5.
13. Gajewska G., Szczęsna A., Doliński A.: Warsztat pracy pedagoga cz 1, 2, 3, 4, 5.
14. Gaś Z. „Szkolny program profilaktyki: istota, konstruowanie, ewaluacja. Poradnik metodyczny, MENiS, Warszawa 2003.
15. Gordon T., Wychowanie bez porażek w szkole, Warszawa 2007.
16. Gordon T., Wychowanie bez porażek, Warszawa 2005.
17. Hurlock H., Rozwój dziecka, Warszawa 1985.
18. Jaczewski A., Żmijewski J.: Książka dla chłopców. O dorastaniu i dojrzewaniu.
19. Jak żyć z ludźmi? Program profilaktyczny dla dzieci i młodzieży. Ćwiczenia grupowe. Tłumaczenie Milena Bida.
20. Kaczanowski F.: Prawda o alkoholu.
21. Knez R., Słonina W.: Saper, czyli jak rozminować agresję? Program profilaktyczno – wychowawczy.
22. Kobyłecka W., Jaczewski A.: O dziewczętach dla dziewcząt.
23. Kołodziejczyk A., Czerniewska E., Kołodziejczyk T.: Spójrz inaczej, Spójrz inaczej na agresję – programy zajęć wychowawczo-profilaktycznych.
24. Kosinska E.: Mądrze i skutecznie. Konstruowanie szkolnego programu profilaktyki.
25. Łukjaniuk J.: W stronę samopoznania.
26. Łukjaniuk J.: W stronę samopoznania.
27. Mellibruda J.: Tajemnice ETOH.PARPA.
28. Onichimowska A.: Hera, moja miłość.
29. Pacewicz A.: Jak pomóc dziecku nie pić? PARPA.
30. Paziowie B. i G.: Szkoła, która ochrania. Szkolny program profilaktyki.
31. Rosiek B. Kokaina.: Pamiętnik narkomanki.
32. Sigm M., Węgrzyn-Jonek E., Budowanie programu wychowawczego szkoły, Kraków 2000.
33. Simm M., Węgrzyn – Jonek E.: Budowanie szkolnego programu profilaktyki.
34. Siwak J., Woźniak M.: Szkolny program profilaktyki.
35. Szuty J., Gdy nauczyciel jest wychowawcą, Warszawa-Łódź 2002.
36. Vopel Klaus W.: Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży. Część 1, 2, 3, 4. Wydawnictwo „Jedność”.
37. Vopel Klaus W.: Gry i zabawy interakcyjne dla dzieci i młodzieży. Część 1, 2, 3, 4. Wydawnictwo „Jedność”.
38. Wojcieszak K.: Wygrać życie. Szkolny program profilaktyki.
39. Woronowicz Bohdan T. : Alkoholizm jako choroba. PARPA.
40. Wychowanie w szkole, Biblioteczka reformy MEN, Warszawa 1999.
41. Zajączkowski K.: Dziękuję ... nie piję, nie palę, nie biorę.
42. Zajączkowski K.: Lekcje wychowawcze w gimnazjum.
43. Zajączkowski K.: Lekcje wychowawcze w gimnazjum.
44. Zajączkowski K.: Nikotyna, alkohol, narkotyki. Profilaktyka uzależnień.

45. Zajączkowski K.: Program profilaktyczno-wychowawczy dla uczniów klas I – III szkoły podstawowej.
46. Zajączkowski K.: Program wychowawczo-profilaktyczny dla kl. 1-3.